

K. NOREL

Varen in het land van “Sinne, wijn en wetter”

Moet de Friese helft van het opschrift nog vertaald worden? Misschien is het veiliger, want de een of ander mocht menen dat „wyn” wijn is en dat de Friezen daarin zwelgen. „Wyn” is wind en „sinne” is zon, „wetter” is doodgemakkelijk te raden, en dat we het in het Fries zeggen is daarom dat de stomme e van „sinne” een rythme aan de zin geeft, die in het Nederlands ontbreekt.

Wij halen de elfstedentocht weer op. De vorige keer konden we niet uit over onze goede, oude Sperwer, die op zijn zesenzestigste jaar zo kostelijk had gezeild. We vergaten toen om het schip het land, dat we doorkruisten, 't Zou zonde zijn als ons verhaal de indruk gaf dat de Elfstedentocht per schip opgaat in het genot van het zeilen. De Elfstedentocht is mooi omdat het zeilen is door Friesland!

Onlangs reed ik per auto van Brussel naar Breda en ik vond die hoek van België een eentonig land. Ik vroeg me af waarom ik het eentonig vond. Was ik verwend doordat we een dag af wat gezworven hadden in de heuvelachtige Ardennen? En zou ik nu het Nederlandse akkerland, dat ik altijd mooi gevonden had, voortaan ook zo eentonig vinden?

Zodra we boven de rivieren waren wist ik dat ik Holland nog mooi vond, en tevens waarom de Belgische Kempen zo eentonig waren. Bij ons is overal water; in België niet. Het water maakt ons land zo mooi. Dit geldt zeer sterk voor Friesland.

Op de eerste anderhalve dag van de Elfstedentocht was het water niet zo overheersend. Het was er wel, natuurlijk,

maar het domineerde niet. Het vormde de rand, de passepartout van het schilderij. We voeren door de „bouwhoek”. De boerderijen zijn daar groot. „States” worden ze genoemd en ze zijn waarlijk statig, met hun „foarein” (vóoreind), het woonhuis van de boer, dat doorgaans in gele baksteen opgetrokken, door een hals verbonden is met de kolossale schuur met zijn enorm dak, dat toch niet plomp is, omdat het dak aan alle kanten evenredig helt en de horst altijd versierd is met de karakteristieke „uleboarden”. Op zijn „state” woont de Friese bouwboer als een koning, temidden van zijn akkers, die in de zomer een mozaïek van alle tinten groen en geel vertonen. En rondom deze schilderij ligt het water als een zilveren lint.

Zo zagen we Friesland op onze vaart door de Harlinger Trekvaart en ook op de tweede dag tot halfweg Bolsward, want in de contreien van Kimswerd en Arum stulpt de „bouwhoek” uit tot beneden de lijn Harlingen—Leeuwarden, waarvan we op school geleerd hebben, dat ze „bouw” en „greide” scheidt.

En dan begint de „greidhoek”, het land van gras en koeien, de platte pannenkoek, het groene laken, het land, zo vlak als een biljart, waar, naar het zeggen, de kazen voor biljartbal dienen, die, afgestoten bij Leeuwarden te Staveren tegen de band (de dijk) stoten, om dan terug te rollen naar Sneek of Franeker. Maar de lui, die deze grapjes over de vlakke „greidhoek” maken, vergeten het water, waarin alle kazen zouden zinken. Het water heeft de overhand in de Zuidwesthoek en wie per schip in deze hoek van Friesland kruist, ziet geen land, omringd door water, doch

water, omzoomd door land. En dit land maakt het water schoon.

Want eindeloos kan men zeilen op de Friese meren, doch nimmer krijgt men het gevoel van verlatenheid. Er is wijd water en het kan woelig en soms wild zijn, maar rondom is het riet en zijn de greiden, en overal rijzen uit dat groen de mooie stelpen op. De boerderijen zijn hier wat kleiner dan in de „bouwhoek“, ze hebben geen „foarein“ en ze zitten zelden in een krans van bomen, zoals ginds; ze zijn ook bijna nooit met riet gedekt. Van rode pannen zijn de hoge daken en dat rood doet het zo prachtig tegen het groen van riet en gras. En dan de torens, waarmee de horizont bezet is. Ha, die Friese torens! Soms zijn ze spits, maar dikwijls hebben ze een zadeldak, en vooral die zadeltorens, van gele klinkers opgetrokken, passen zo goed in het landschap. Het zicht is altijd wijd in Friesland, maar het land is nergens leeg. Dat is een kenmerkend onderscheid met andere provincies. Daar vindt men aan de wegen een dikwijls dichte lintbebouwing. In Noord-Holland bijvoorbeeld staan de boerderijen langs de wegen als soldaten in het gelid en buiten deze wegen zijn grote vlakten zonder enige bebouwing. In Friesland is dit anders. De boerderijen zijn als pepernoten over het land gestrooid. Het hangt hiermee samen dat de Friese boer zijn „plaats“ bouwt midden in zijn land. Het kan hem niet schelen als hij ver van het dorp en ver van de grote weg afwoont, als hij maar bij zijn land en bij zijn vee is.

Een meer vernauwt zich tot een „rak“, soms tot een vaart. Dat heeft óók zijn bekoring. Dan scheert het schip langs de weilanden, waar de koeien op de uitkijk staan. Want wist ge, dat Friese koeien zeer nieuwsgierig zijn, en dat zo'n heel beslag van dertig, veertig koeien aan de oever staat om jacht en jachtlui bij het

passeren te bekijken? De vloot van de Elfstedenweek bracht veel beweging in het koeienland. Wanneer de kop eraan kwam huppelde de hele schaar zwartbonten naar waterswal en ze vergaten zelfs te grazen en herkauwen, zo'n aandacht hadden ze voor ons. Ik wed, dat de boeren de gevolgen in de melkgift ondervonden hebben.

Een rak loopt steeds weer op een ander meer uit. Nieuwe ruimten openen zich met andere vergezichten. En niet overal is het land plat als een pannenkoek. De Fluessen bespoelen de kust van het hoge Gaasterland. Van het water af kijk je er tegen glooiende akkers op. Iets van de golving van een heuvelland is hier.

Waar hoog land komt is het met waterland gedaan. De steven wordt gewend. Inplaats van naar het Zuidwesten gaat nu de vaart naar het Noordoosten. En in die richting is er in lang geen eind aan het zeilersparadijs. Van Staveren naar Woudsend en van Woudsend over het Slotermeer naar Sloten en daarna het Noorden in naar IJlst en Sneek met het mooie Snekermeer, naar Grouw en naar het Prinsenhof, dat gloriepunt der Friese wateren.

Het gaat langs boerderijen aan waterswal, wier hoge daken spiegelen in de vaart. De hofhond bast, maar de boerendochters lachen naar het zeilersvolk. Het gaat door dorpen heen, waar de lage huizen schuilen bij de hoge kerken met de dikke torens, en alles, van de „lytse bern“ af tot aan de „pakes“ en de „beppes“ toe, uitloopt om de Elfstedenvloot te zien, en alleen een haastig gebakerde autorijder moppert omdat de brug lang openblijft. En we komen natuurlijk ook in de steden; daarvoor is het de Elfstedentocht. Maar over die elf steden spreken we apart.